

Wmo vraagt om andere professionals

Een generalist

die durft

Er is nauwelijks aandacht gegeven aan de veranderingen die de introductie van de Wmo met zich meebrengt voor de sociaalagogische sector. En dat terwijl de Wmo, als opvolger van de Welzijnswet, juist voor deze sector essentiële wijzigingen met zich meebrengt.

Rick Kwekkeboom en Jan Steyaert

Vorig jaar ontving Hans Martin Don, wethouder Maatschappelijke Zorg in Eindhoven het manifest Wet maatschappelijke ondersteuning, met het accent op meedoen. Het manifest is opgesteld door de leden van het lectoratenplatform Zorg en Welzijn. In het manifest wordt na een korte beschrijving van de Wmo (Wet maatschappelijke ondersteuning) aangegeven wat in de ogen van de deelnemende lectoren de gevolgen van deze wet zijn voor de beroepspraktijk en dus ook, voor de beroepsopleiding. Het manifest wordt afgesloten met een pleidooi voor te nemen stappen door diverse betrokken partijen.

Waarom een manifest?

De Wmo is in januari 2007 ingevoerd en heeft vooral de aandacht getrokken doordat hij een grote verandering in de thuiszorg met zich meebracht: de overheveling van de enkelvoudige huishoudelijke zorg vanuit de AWBZ naar de Wmo en daarmee naar de verantwoordelijkheid van de gemeenten. Door het tumult rond die overheveling is nauwelijks aandacht gegeven aan de veranderingen die de introductie van de Wmo met zich meebrengt voor de sociaalagogische sector, het 'welzijnswerk'. En dat terwijl de Wmo, als opvolger van de Welzijnswet, juist voor de sociaalago-

gische sector essentiële wijzigingen met zich meebrengt.

Deze wijzigingen raken de uitoefening van het beroep van de sociaalagoog en hebben daarmee ook gevolgen voor de competenties en vaardigheden die de (aanstaande) sociaal werkenden in hun opleiding moeten aanleren.

De lectoren in de sociaalagogische sectoren werden er kort na de introductie van de Wmo mee geconfronteerd dat de consequenties van de wet voor beroepspraktijk en dus beroepsopleiding nog niet breed bekend waren. De lectoren, verenigd in het Lectoratenplatform Zorg en Welzijn, hebben daarom besloten om de gevolgen van de Wmo voor de sociaalagogische sector op een rijtje te zetten en een lijstje met aandachtspunten en aanbevelingen op te stellen voor diverse betrokkenen.

Omdat de gemeenten verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de Wmo, maar de rijks-overheid de randvoorwaarden schept waarbinnen de gemeenten deze taak kunnen uitvoeren, is een deel van de aanbevelingen ook gericht aan de beleidsmakers. Dat het manifest zich ook richt op het beleid is onderstreept door het eerste exemplaar van het manifest officieel te overhandigen aan de wethouder, die namens de G27 (samenwerkingsverband van 27 grote steden in Nederland, red.) met de staatssecretaris overlegt over de Wmo en als woordvoerder hierover optreedt.

Meedoen

In het manifest wordt als eerste aandacht gevraagd voor de inhoud en reikwijdte van de Wmo. De wet is de opvolger van de Welzijnswet, maar heeft een groter bereik: in de wet zijn ook de Wet voorzieningen gehandicapten (WVG) en een deel van de Wet collectiever preventie volksgezondheid opgenomen (WCPV) en dus, zoals gezegd, een deel van de AWBZ. Hierdoor bestrijkt de Wmo een groot deel van de voorzieningen en arrangementen die moeten bijdragen aan de participatie van burgers aan de samenleving, de zogenoemde

te ondernemen

FOTO: BRASSBANDFOTIE.COM, JAMES RUIJS

Een 'actieve burger' doet niet alleen mee aan het verenigingsleven en (andere) recreatieve of culturele activiteiten, hij zet zich ook nadrukkelijk in voor de ontwikkeling en organisatie van het aanbod.

'maatschappelijke ondersteuning'. Kenmerkend aan de Wmo is daarbij niet alleen dat hij uitgaat van deelname aan de samenleving door alle burgers, dus inclusief de burgers die met een beperking te kampen hebben, maar ook dat hij de verantwoordelijkheid voor die deelname, het 'meedoen', bij de burgers neerlegt. Daarmee

onderscheidt de Wmo zich nadrukkelijk van zijn voorgangers. Want in zowel de Welzijnswet als in de WVG en de AWBZ-oude stijl lag deze verantwoordelijkheid bij de overheden, dat wil zeggen de gemeenten en, in laatste instantie, het rijk. Het verschuiven van de verantwoordelijkheid maakt van de introductie van de Wmo een paradigma-

>>>

>>> wisseling in het welzijnsbeleid, zo concludeert het lectorenplatform.

Een ander kenmerk is dat de Wmo de gemeenten opdracht geeft de voorzieningen voor 'maatschappelijke ondersteuning' niet zelf aan te bieden, maar deze op basis van aanbesteding te gunnen aan professionele organisaties. Hiermee zet de wet de deur open voor marktwerking op de terreinen van zorg en welzijn. Tegelijkertijd biedt de wet de gemeenten de mogelijkheid om de voorzieningen door vrijwilligers of vrijwilligersorganisaties te laten verzorgen.

Oud ideaal

De nadruk op het meedoen, het 'actieve burgerschap' in combinatie met het uitgangspunt dat mensen hiervoor zelf verantwoordelijk zijn, betekent dat de positie en de taak van 'het welzijnswerk' verandert.

Het 'actief burgerschap' dat in de Wmo beoogd wordt, kent, zoals uit de Memorie van Toelichting op de wet blijkt, meerdere facetten. Een 'actieve burger' doet niet alleen mee aan het verenigingsleven en (andere) recreatieve of culturele activiteiten, hij zet zich ook nadrukkelijk in voor de

ontwikkeling en organisatie van het aanbod. Daarnaast is de 'actieve burger' actief betrokken bij het lokale bestuur, al was het alleen al door gebruik te maken van de inspraakmogelijkheden rond beleidsvoornemens en draagt hij met een vrijwillige inzet bij aan de participatie van mensen met een beperking of zorgvraag. Ook van de mensen met een beperking wordt een 'actief burgerschap' gevraagd, wat in hun geval wil zeggen dat zij deelnemen en zich inzetten voor zover hun beperkingen dit toelaten.

Het ligt in de bedoeling dat door dit actieve burgerschap een informele structuur gaat ontstaan die 'voorliggend' is aan de professionele arrangementen op de terreinen zorg, welzijn, cultuur etc. Hierdoor wordt ook bewerkstelligd dat de burgers, als medevormgevers van deze structuur, niet meer afhankelijk zijn van professionals en ten volle zelf verantwoordelijk zijn voor de mate waarin en de wijze waarop zij aan de samenleving deelnemen. Tegelijkertijd zijn zij daarmee ook verantwoordelijk voor de mate waarin en de wijze waarop anderen aan deze samenleving kunnen en willen deelnemen. Daarmee wordt teruggesproken op een oud ideaal dat begin jaren tachtig door de toenmalige minister van WVC, Elco Brinkman,

ADVERTENTIE

SAMEN SCHOLEN IN EEN PRACHTWIJK

Talentontwikkeling tussen 0 en 12 jaar: lessen en ervaringen uit Crooswijk, Rotterdam

Redactie: P. Bekker, G. Kreugel, P. Koster, dr. J. Onstenk en drs. M. de Visser

ISBN 978 90 8850 053 4 - 144 pagina's - € 17,90

Bestel online op: www.swpbook.com/1218

Dit boek focust niet op de problemen maar beschrijft de oplossingen die een achterstandswijk probeert te vinden. Kinderen in Crooswijk hebben vaak niet de beste startpositie. Hoe zorgen scholen, verenigingen, opvoedondersteuners, jeugdwerkers, beleidsmakers en bestuurders dat zij hun talenten optimaal kunnen ontwikkelen?

Uitgaven van Uitgeverij SWP zijn verkrijgbaar in de boekhandel

Postbus 257 / 1000 AG Amsterdam / T. 020 330 72 00 / F. 020 330 80 40 / swp@mailswp.com / www.swpbook.com

onder de noemer 'zorgzame samenleving' werd aangeprezen (zie Elco Brinkman en de zorgzame samenleving, www.canonsociaalwerk.nl). Net zo min als toen wordt door de voorstanders van dit actieve burgerschap nu aangegeven hoe zij hun ambitie denken te kunnen verwezenlijken. De gewenste informele structuur zal immers niet van de ene op de andere dag een realiteit zijn.

Organiseren 'met'

Het pleidooi voor het actieve burgerschap betekent in ieder geval dat de professionals in het welzijnswerk niet meer de vanzelfsprekende aanbieders zijn van arrangementen op de terreinen zorg, welzijn, cultuur etc. Zij zullen vooral burgers moeten uitnodigen en stimuleren om actief te worden en hen, als dat nodig is, daarbij ondersteunen. In plaats van 'organiseren voor' wordt de rol van de professionele agoog meer dan ooit 'organiseren met'. Deze taakopvatting is wel al gemeengoed bij bijvoorbeeld de opbouwwerkers of wijkregisseurs en dergelijke, maar zal bij de sociaal agogische hulpverleners (maatschappelijke dienstverlening) sterker moeten worden ontwikkeld.

Met de introductie van de Wmo wordt ook een antwoord gezocht op de (verwachte) problemen in de langdurige zorg: personeelstekort en onbeheersbare kostenontwikkelingen. Door een actieve inzet van burgers als vrijwilligers in de zorg of mantelzorgers zou het beroep op de professionele zorg kunnen worden verminderd. Ook hierdoor zal de taak van de hulpverleners veranderen: in plaats van zelf mensen te helpen zullen zij burgers moeten stimuleren de zorg over te nemen. Daarnaast dienen de hulpvragers ondersteund te worden in enerzijds het vergroten van hun zelfredzaamheid – zodat hun zorgvraag afneemt – en anderzijds het aanboren van ondersteuningsmogelijkheden in hun eigen netwerk.

De rol van de sociaalagoog verandert dus aanzienlijk door de introductie van de Wmo. Dat geldt ook voor de positie van de sociaalagoog respectievelijk de welzijnsinstelling in het lokale of regionale krachtenveld.

Ten eerste geeft de wet de gemeente als het ware de vrijheid om te kiezen of zij voor de benodigde ondersteuning een beroep doet op professionals of op vrijwilligers, dan wel een combinatie van beiden. Ten tweede is het in de ogen van de wetgevers nadrukkelijk de bedoeling dat, als de keuze valt op ondersteuning door professionals, daarvoor een aanbestedingsprocedure wordt gevolgd. De vanzelfsprekendheid waarmee gemeenten de plaatselijke welzijnsinstellingen inschakelt om uitvoering te geven aan hun sociale beleid, lijkt daarmee voorbij te zijn. De sociaalagoog of de welzijnsinstelling zal aan moeten geven wanneer en waarop de inzet van een professional te verkie-

zen is boven die van een vrijwilliger(sorganisatie). Ook zal hij duidelijk moeten maken waarom zijn of haar aanbod het beste is. Dit betekent dat er actief geacquireerd en geconcurrereerd zal moeten worden. Sociaalagogen moeten niet alleen kunnen ondersteunen maar moeten ook durven ondernemen.

De generalist

Het beroep van de sociaalagogen moet een andere invulling gaan krijgen. In de praktijk wordt meestal al vorm gegeven aan de invulling; de Wmo is niet in een maatschappelijk vacuüm ontwikkeld en vloeit daarom deels logisch voort uit veranderingen in de samenleving, waarmee professionals al eerder te maken hadden. Desgevraagd geven deze professionals echter wel aan dat zij vaardigheden en competenties missen om adequaat op de veranderingen in te spelen. Hierop kan in de post-initiële opleidingen worden ingespeeld.

Daarnaast zal ook in de initiële opleidingen aandacht moeten worden besteed aan de veranderde vragen aan de sociale professional. De (aanstaande) beroepskrachten zullen vaardigheden moeten ontwikkelen die de huidige scheidslijnen tussen de opleidingsprofielen (zoals MWD, SPH, SJD of CMV) overschrijden. De praktijk van de Wmo vraagt om een meer generalistische sociaalagoog, die het daarnaast ook aandurft om met professionals uit andere disciplines (bijv. politie of gezondheidszorg) samen te werken. De geest van de Wmo vraagt om professionals die hun werk 'in de markt' kunnen zetten en dus kennis hebben van marketing- en acquisitiemethoden. Deze kennis moeten zij in hun opleiding kunnen verwerven. •

OVER DE AUTEURS

DR. IR. RICK KWEKKEBOOM IS LECTOR VERMAATSCHAPPELIJKE BIJ AVANS HOGESCHOOL. ZIJ DOET ONDERZOEK NAAR PARTICIPATIE DOOR MENSEN MET BEPERKINGEN EN NAAR DE BESTUURLIJKE ONTWIKKELINGEN OP HET TERREIN VAN DE LANGDURIGE ZORG.

PROF. DR. JAN STEYAERT IS LECTOR BIJ FONTYS HOGESCHOOL SOCIALE STUDIES EN BIJZONDER HOOGLERAAR BIJ UNIVERSITY OF SOUTHAMPTON. HIJ IS OOK DOCENT BIJ DE MASTER SOCIAAL WERK VAN DE UNIVERSITEIT ANTWERPEN.

Verwijzingen

- www.lectorenzorgenwelzijn.nl
- Kwekkeboom, R. & Jager-Vreugdenhil, M. de [red.] (2009). *De praktijk van de WMO*. Amsterdam: SWP.